

מכון ירושלים לחקר שווקים: נס פד השמן?

מחיר השמן עלה ב-42% משנת 2006 - שמן הזית לבדו עלה ב-8% מ-2007 ל-2010 והינו יקר פי 3-2 מאירופה וארה"ב; חשש לזיופים - 16 חברות מכרו שמן שאינו עומד בתקן הישראלי

על פי מחקר חדש של מכון ירושלים לחקר שווקים המתפרסם היום (27 בדצמבר 2011), מ-2006 חלה עליה של יותר מ-40% במחיר השמן לכל סוגיו, כאשר בשמן הזית חלה עליה של 8% מ-2007 ל-2010. **ראה גרף 1.** עוד עולה מהמחקר כי המחיר הממוצע של שמן זית בארץ עומד על כ-38 ש"ח ל-750 מ"ל. זאת כאשר במדינות אירופה כמו בריטניה המחיר הינו כמחצית (כ-23 ש"ח) עבור כמות גדולה יותר של 1 ליטר. כמו-כן, המחיר גבוה פי 3 מספרד ויוון הנחשבות ליצרניות שמן גדולות. הפער בין מוצרי השמן השונים בארץ לעומת חו"ל מגיע עד למאות אחוזים. **ראה גרף 2.**

כלכלנית המכון קרן הראל-הררי טוענת כי שורת כשלים ובעיות החלו בענף שמן הזית לפני שנים ומסכמת, "בעבר כבר הונפקו תוויות איכות לשמן זית כתית, בלי מנגנון ביקורת מסודר. לאחר מכן התגלה שמועצת הזיתים, שהייתה אמונה על הנושא, הנפיקה 'חותמת איכות' לשמן זית פחות איכותי משמן הזית הכתית, ונמנעה מלפרסם את ההבדלים בין השמנים. מבקר המדינה כבר דן בבעיות כגון אלה. גם היום יש חשש להטעיית הציבור ולזיופים כאשר על פי נתוני משרד הבריאות (נובמבר 2011) 16 חברות מכרו שמן זית שלא עמד בתקן הישראלי. בהתאם לכך, פרסמה הרבנות הראשית בחנוכה אזהרה משמנים שנמחלו עם שמן נוסף".

הראל-הררי מסבירה את מחירו ה"מנופח" של שמן הזית בארץ, בהסתמך על מסמכים משפטיים של עתירת חברת זיתא. היא מציינת שהממשלה גורמת לכך שהמחיר בארץ גבוה פי 3-2 מארה"ב ואירופה:

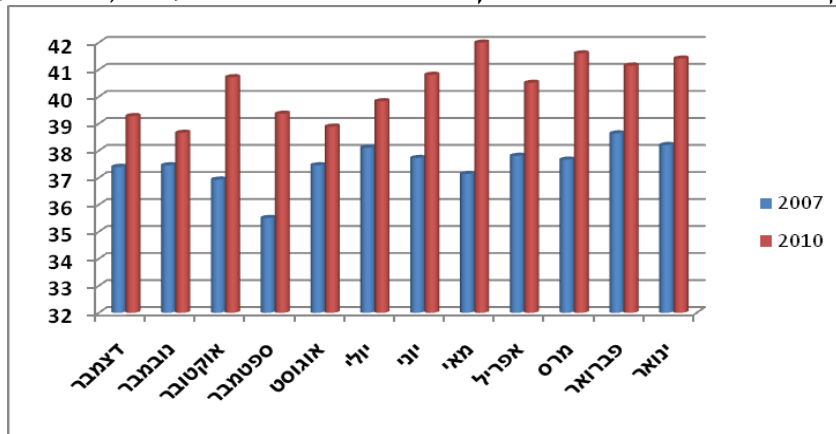
1. **המחיר המומלץ** – לפיו נוהגים למכור המגדלים את תפוקת זיתי השמן ליצרני שמן זית בישראל נע בטווח של 18 עד 21 ש"ח לק"ג שמן זית - מחיר הנחשב גבוה בהשוואה בינלאומית;
2. אמנם המדינה קובעת **מכסות יבוא פטורות ממכס** (ב-1,200 טון חומר גלם בשנה), אך אלה מותנות ברכישה של שמן זית מייצור מקומי, צעד המשאיר את המחיר ברמתו הגבוהה.
3. כמו-כן, קיימות **מכסות נוספות ("וולונטריות") במכס מופחת** (בכמות של עד 2,000 טונות באריזות העולות על 750 ק"ג) אך נראה כי **אין נהלים קבועים** בדבר אופן חלוקת המכסות ומועדן.

קרן הראל-הררי טוענת כי: "המחירים הגבוהים הם תוצאה ישירה של מדיניות מוטעית של הממשלה. לעומת מדינות אחרות המעודדות יבוא, נראה כי בישראל מערימים קשיים. המכסות הפטורות ממכס נותנות העדפה ליצרנים המקומיים, ומתנות את הייבוא בקנייה מקבילה של חומרי גלם מקומיים, דבר המפחית מההטבה הגדולה של המכסה. זאת בניגוד למגמה העולמית בה מדינות מגדילות את כמויות הייבוא של שמן הזית".

כך, בתקופה שבין אוקטובר 2010 ליוני 2011, חל גידול ביבוא שמן הזית של מדינות האיחוד האירופי ב-12% כאשר באוקטובר 2010 עד אוגוסט 2011 - סך היבוא של ברזיל גדל ב-23%, של קנדה ב-7% ושל ארה"ב ב-9%. **לגידול החדש של היבוא של ארה"ב בעשור האחרון ראה גרף מספר 3.**

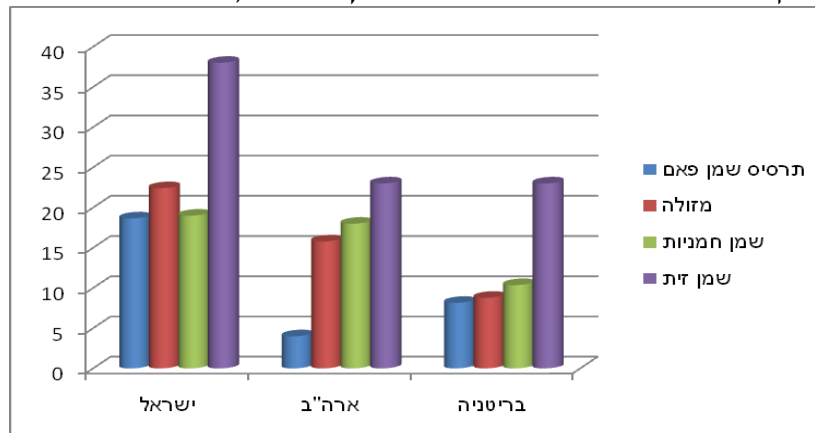
המכון ממליץ על צמצום וביטול המכסים על שמן המיובא ארצה, לכל הפחות על הכמויות המהוות השלמה של הפער בין הביקוש המקומי לכמות חומר הגלם תוצרת הארץ. בנוסף, המכון ממליץ על הגדלת הכמויות המיובאות ארצה, בדומה לנעשה בארה"ב בשני העשורים האחרונים. המכון גם דורש קביעת נהלים מפורטים לקביעת המכסות השנתיות ואופן חלוקתן – אשר יפורסמו באתר משרד התמי"ת. עוד מומלץ על חלוקת סמכויות מסודרת של משרדי הממשלה והגופים השונים העוסקים בנושא (החקלאות, התמי"ת ומועצת הצמחים). בנוסף, כדאי לבטל את העדפת היצרנים המקומיים במתן מכסות במכס מופחת, כמו גם לבטל את התניית קבלת המכסות ברכישת חומר גלם מהיצרן המקומי. כנגד החשש לזיופים, המכון ממליץ כי יאמצו את את התקינה הקיימת במדינות המערב עוד משנות ה-90, לפיה יש שורת קריטריונים והגדרות שבקבוק שמן הזית צריך להכיל.

גרף מספר 1: השוואת מחירי שמן זית בשנים 2007 ו-2010 (ש"ח, 750 מ"ל)

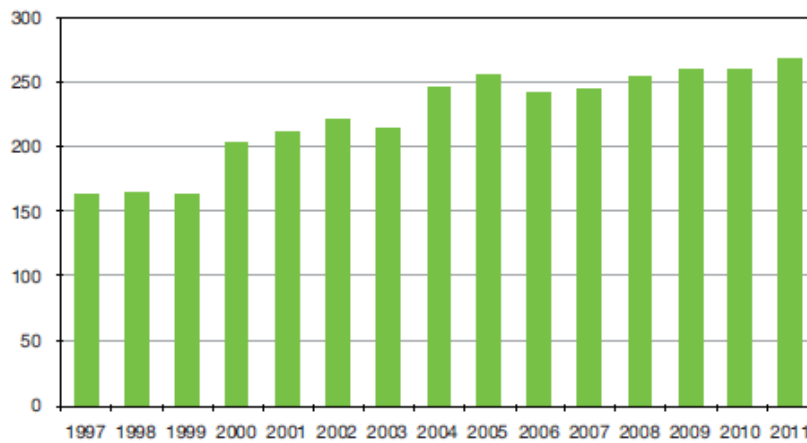
עיבוד ל: למי"ס, מחירים ממוצעים של מוצרים ושירותים נבחרים לצרכן, סדרה: 160095 - שמן זית, ינואר 2006 - דצמבר 2010

גרף מספר 2: השוואת מחירי מוצרי שמן בישראל, ארה"ב ובריטניה

עיבוד ל: נתוני ארגון אמון הצרכנים בשיתוף חברת נילסן. מתוך: מירב קריסטל, "לחם מלא ותרכיס שמן בישראל יקרים פי שניים", כלכליסט, 20 ביולי 2011; נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, השוואת מחירי שמן הזית ברשת טסקו הבריטית ונתוני עתירת חברת זיתא.

גרף מספר 3: U.S. Imports of Olive Oil - Volume Trend in Metric Tons

* 2011 Estimate based on first 5 months 2011.

Source: USDA.

מקור: International Olive Council, Olivae 116 (English edition), 2011, p. 28